

ברוך הוא

לא תאר את העם כי ברוך הוא (כ"ב י"ב), אבל ע"ש בפירש"י "אמר לו לא תאור את העם אמר לו א"כ אברכם אמר לו אינם צריכין לברכתך כי ברוך הוא משל אומרים לצרעה לא מדובשיך ולא מעוקצ"ך", ומבואר דהך כי ברוך הוא טעם על מה שאסר עליו לקללם. אבל שמעתי מהרה"ג נחום יברוב ז"ל בשם מהר"י דושינסקי זללה"ה שבאמת צ"ב מפני מה רצה לברכם אלא שנסתפק בכוונת לא תאור את העם אם הכוונה איסור בעלמא או דל"ש עליהם קללה מפני שמבורכים ואין קללה במקום ברכה, ונפ"מ אם יעבור ויקללם אם תחול הקללה, וע"כ אמר א"כ אברכם ואם היה הקב"ה מסכים לזה א"כ מבואר שאינם מבורכים וא"כ מוכח דמה שאמר לא תאור הוא רק איסור וא"כ יעבור ויקללם וע"כ אמר הקב"ה כי ברוך הוא שא"צ לברכתך וא"כ שוב לא תועיל הקללה כיון שמבורכים, ולפ"ז כוונת כי ברוך הוא באמת דמה"ט לא שייכא קללה. ויש להוסיף שצינו כע"ז בתו' סנהדרין דף ע' עמ' א' תד"ה קיללו ברביעי מה שלא קלל חם עצמו משום דאמר בב"ר ר"י אומר לפי שכתב ויברך א-לקים את נח ואת בניו ואין קללה במקום ברכה לפיכך ויאמר ארור כנען.

קנאים פוגעים בו

א. בכתובות כ"ט א' הבא על הכותית יש לה קנס ורש"י פי' דס"ל כותים גרי אריות, ונמצא שיש קנס בגויה וא"כ למה הוזכר במשנה כותית ולא הוזכר גויה, והגרע"א כי משום דבא על הנכרית בפרהסיא קנאין פוגעין בו, וע"כ חשיב כחייב מיתה שיש בו קלב"מ ופטור מקנס, וכדתנן לקמן דבא על בתו פטור מקנס משום קלב"מ, אבל כותים יש בהם שנתגירו לשם שמים והם גרים גמורים, והבא על כותית סתם אין קנאים פוגעים בו שמא היא גיורת גמורה, ואף אם קמי שמיא גליא שהיא מאותם שהם גירי אריות מ"מ כיון דאנן לא ידעינן ואין קנאים פוגעים בו אינה בכלל חיוב מיתה.

והי' נ' עוד שהרי קנאים פוגעים בו נאמר רק בבא על נכרית בפרהסיא, וי"ל דלא סגי בזה שהביאה בפרהסיא אלא בעינן שתהא זאת ביאת נכרית בפרהסיא וע"כ כשיש ספק אם היא נכרית, הרי אין זו ביאת נכרית בפרהסיא, וא"כ אין כאן דין קנאים פוגעים בו בתורת ודאי וחייב ההורגו מיתה, ונמצא שהבועל בתורת ודאי אין בו דין קנאים פוגעים בו וע"כ ל"ש כאן קלב"מ, וכע"ז נתבאר לענין גר קטן שמטבילין אותו על דעת ב"ד ואם מוחה נעשה נכרי למפרע, והרי לכא' מתוך כך נמצא שהבא על גיורת זו עבר למפרע על איסור שיש עליו דין קנאים פוגעים בו, (וע"ש בראשונים דלא חיישי' שמא תמחה), ולהנ"ל י"ל שד"ז לא חשיב ביאת נכרית בפרהסיא.

ב. ובמגילת רות פרק א' פסוק ד' וישאו להם נשים מואביות, בטעמא דקרא כי דכיון שעדיין לא הוכרעה ההלכה של עמוני ולא עמונית ע"כ לא גיירום ואיסור עמוני ומואבי הוא רק אחר גירות,

וביאת נכרי נאסרה מה"ת רק בפרהסיא, ואילו בצינעא נאסר רק מגזירת ב"ד של חשמונאי כדאי בע"ז ל"י, (וע' תו' יבמות ט"ז ב' ד"ה קסבר "דביאת היתר היא מדאורייתא בצנעא"), וע"כ היתה ביאת היתר, אך א"כ ק' ל' הכתוב וישאו, וגם למה הוצרכו יבום, וע"כ כי שהיו מסופקין בד"ז אם מואבי ולא מואבית וע"כ גיירום על תנאי ואח"כ כשנפסקה ההלכה ע"י בועז שמואבי ולא מואבית שוב נתברר למפרע שהיתה גירות וע"כ היה שייך יבום.

ולפי הנ"ל אפ"ל שאף אם היה בפרהסיא, מ"מ כיון שהיתה גירות על תנאי ע"כ אפי' אם היה בפני עשרה מישראל מ"מ כיון שהם ספק גירות ספק גויות לא חשיב בכלל בועל ארמית

בפרהסיא.

ג. ובעיקר מש"כ שהיתה גירות על תנאי, הוא חידוש דיש תנאי בגירות, ויש לדון שהרי בכתובות ע"ד מבואר מילתא דליתא בשליחות ליתא בתנאי, ולכא' גירות ליתא בשליחות ואיך יועיל תנאי.

(ומצינו בראשונים גבי גירות שליחותיהו עבדינן וע' רשב"א יבמות מ"ו ב', אך צ"ע אם הוא מדין שליחות שהרי המשלח אינו נמצא היום, וצ"ע בד' או"ש פרק י"ד מהל' איסורי ביאה הל' י"ג, ועמש"כ בסוף גיטין).

וכן לענין גירות בטעות יש לדון שהרי בהגרע"א מהדו"ת תשו' ק"ו מבואר שטעות מדין תנאי וע"כ חופה שאין בה שליחות אין בה תנאי ואין בה טעות, וא"כ יש לדון שכמו כן גירות דאין בה שליחות אין בה תנאי ואין בה טעות וצ"ע. אך ע' רמב"ן ב"ב קכ"ו ב' דכל שהיה יכול לתלות בדעת אחרים אף שאין יכול לעשות אחר לשליח חשיב כאיתיה בשליחות ואיתיה בתנאי ע"ש, וא"כ אפשר שאף שאין שליחות בגירות שייך לתלות בדעת אחרים ע"כ חשיב איתיה בשליחות ואיתיה בתנאי. ועמש"כ בסנהדרין סי' ז' לענין טעות בגירות אם תלוי בטעות של המתגייר או בטעות של המגיירים.

הכרזה לתעניות

בשו"ע סי' תקנ"ט ב' בשבת קודם לצום מכריז שליח צבור הצום חוץ מט"ב וצום כפור וצום פורים וסימנך אכף עליו פיהו, וכ' הרמ"א ומנהג האשכנזים שלא להכריז שום אחד מהם, והנה מקור ד' השו"ע ע' בב"י כתב עוד הר' דוד אבודרהם בשבת שקודם לצומות הללו אחר קריאת ההפטרה קודם אשרי צריך שיכריז ש"צ להודיע לקהל באיזה יום יחול הצום ואומר אחינו ישראל שמעו צום פלוני ביום פלוני יהפוך אותו הקב"ה לששון ולשמחה כמו שהבטיחנו בנחמות ונאמר אמן וג' תעניות אין מכריזין עליהם ט"ב י"ה ופורים וסימנך אכ"ף עכ"ל, והנה מל' זה משמע שכל ההכרזה

ובאמת שעיקר ד' הגר"א צ"ע דאמנ"ד ד' הראב"ד כן דתענית אסתר הוא מקרא דדברי הצומות וזעקתם אך שאר הראשונים ס"ל שאין זה אלא מנהג וכ"נ בשו"ע ורמ"א שאין זה מד"ק וע"כ יש קולות בתענית אסתר, ולפ"ז מיושב שאין איסור טעימה בתענית אסתר, ומה שא"צ הכרזה י"ל דאף שאין זה ד"ק אך אין זה תלוי ברצו אלא הנהיגו כן בכל אופן, אך ל' הגר"א שהביא את ד' הראב"ד דהוא מדברי הצומות וזעקתם צ"ע דלכא"ל לא קימ"ל כן.

לצבא צבא

מצינו שאם הוא סומא חייב בהלואה ואם אינו סומא פטור.

תשובה:

- (א) ר' יהודה ס"ל בב"ק פ"ז סומא פטור מן המצוות.
 (ב) מצינו מחלוקת אם פטור גם מלאוין, ע' טו"א מגילה כ"ד שחייב בלאוין וכן בפמ"ג בפתחה או"ח ח"ג אות כ"ט וע' נוב"י תנינא או"ח סי' קי"ב דפטור גם מל"ת, וע' רע"א תנינא תשו' קנ"ג, ובס' המכריע לבעל תו' רי"ד סי' ע"ח ס"ל דפטור גם מלאוין.
 (ג) יש לדון אם סומא חייב על הלואה שנטל, וכן בדמי מקח, ומסתבר שחייב.
 (ד) עוד מצינו מחלוקת אם יש דין קים ליה בדבריה מיניה רק על חובות שהתורה חייבה או גם על חובות שנתחייב בעצמו כמו הלואה, וע' קצה"ח סי' ל"ח מבואר שיש קלב"מ גם על חוב של מלוה, וע' ב"ק דף ע' ע"ב אתנן אסרה תורה אפי' בא על אמו, ונחלקו הראשונים בפי' גמ' זו, דיש מפרשים שבקלב"מ יש חיוב לצאת יד"ש, ולפ"ז משמע שחייב שמתחייב בעצמו שייך ע"ז קלב"מ, ויש מהראשונים שמפרשים שכוונתה גמ' שחיוב שבא מסי' אין ע"ז קלב"מ. מעתה אם לזה דרך חילול שבת הרי אם הוא פקח יש ע"ז קלב"מ, אבל אם הוא פקח לד' ר' יהודה שסומא פטור ממצוות ולד' הסוברים שפטור גם מלאוין ואם נימא שבהלואה חייב ובהלואה יש קים ליה בדבריה מיניה נמצא שסומא יהא חייב.

מהיכל התורה נשגב טנא מלא ברכה אל הני
 תרי צנתי דדהבא הדבוקים בעץ החיים
 וממפיצי תורת מור' על פני הארץ,
 הרבנים החשובים
 מו"ה יעקב שוורץ הי"ו
 מו"ה צבי זלקינד הי"ו
 לרגל הולדת הבנים
 יה"ר שיזכו לגדלם לתורה מתוך רב נחת
 ולראותם הולכים בדרכי אבות.

הוא רק כדי שידעו מתי הוא התענית, אבל בבאור הגר"א כ' כיוון דברצו תליא ואין קבועין וכמש"ל סי' תקס"ב סיי"ב אבל תענית אסתר קבוע הוא כמ"ש הרמב"ם דברי צומות וזעקתם וכן כ' הראב"ד, וע"ד הרמ"א ש' שאין מכריזין כ' הגר"א "דכבר קבלו עליהם כנ"ל", וביאור הדברים שהרי בגמ' ר"ה י"ח ע"ב אי' בזמן שיש שלום יהיו לששון ולשמחה יש גזרת המלכות צום אין גזרת המלכות ואין שלום רצו מתעניין רצו אין מתעניין אי הכי ט' באב נמי אמר רב פפא שאני ט' באב הואיל והוכפלו בו צרות, ובר"ן כ' שבזה"ל תלי' ג"כ אם רצו או לא אלא שהביא מהרמב"ן דרצו רוב ישראל והסכימו שלא להתענות אין ב"ד מטריחים עליהם אבל עכשיו כבר רצו ונהגו להתענות ע"כ אסור ליחיד לפרוץ גדרם, וזהו שביאר הגר"א את מה שמכריזין דהוא משום דתלי' ברצו וזהו ההכרזה לומר שרוצים ובסי' תקס"ב סיי"ב מבואר דתענית שגוזרים על הצבור א"צ כל אחד לקבל אלא ש"ץ מכריז ודי בכך, וזהו מה שמכריזים את התענית וע"כ א"צ להכריז על ט"ב שאינו תלוי ברצו, וכמו כן א"צ להכריז על תענית אסתר שזה כבר נקבע, וד' הרמ"א שא"צ להכריז כיון שכבר קבלו עליהם, והנה השו"ע ריש סי' תקמ"ט ס"א כ' חייבים להתענות בתשעה באב ובשבעה עשר בתמוז ובג' בתשרי ובעשרה בטבת ומשמע שהוא חיוב ואין תלוי ברצו, והנה ע' בחי' הריטב"א ר"ה דף י"ח ש' "ומעתה לכל השיטות האלו אף תמוז וטבת מקובל הוא עלינו ואין על יחיד וצבור לעקורם שכבר רצו כל ישראל וקבלום עליהם כתענית יחידים אלא דמ"מ אפשר דבעו קבלה מבע"י כתענית יחידים משא"כ בט"ב", ולפי הריטב"א מבואר שרצו כל ישראל כתענית יחידים וע"כ צריך קבלת תענית, ואפשר דמשי"ה צריך הכרזה זו, וע' שו"ת מהרי"ל דיסקין קו' אחרון אות ע"ה.

ובשו"ע סי' תקס"ז ס"א כ' "השרוי בתענית יכול לטעום כדי רביעית ובלבד שיפלוט וביזה"כ ובת"ב אסור", וכ' הרמ"א "ויש מחמירין בכל ת"צ והכי נוהגין", וכ' במג"א ס"ק ג' ע"ד הרמ"א "דבשלמא בתענית שקבלו מעצמו י"ל שלא קבל עליו אלא הנאת אכילה משא"כ בת"צ", וכ' בבאור הגר"א "וס' ראשונה ס"ל כיון דברצו תליא א"כ תליא בקבלה", והיינו שכיון שכל התעניות חוץ מת"ב ויו"כ תלי' אם רצו חשיב ג"כ כקבלה וזה לא קיבלו עליהם, והנה אפ"ל שהשו"ע והרמ"א אזלי לשי', שהשו"ע ס"ל שצריך הכרזה על כל תענית ופ"י הגר"א דתלי' ברצו כל זמן וזמן וא"כ הוי ממש כקבלה, וע"כ שאר תעניות חלוקים מיו"כ ות"ב, אבל להרמ"א שא"צ הכרזה על כל תענית ומשום דאין זה תלוי ברצו כל פעם אלא מעיקרא רצו וקיבלו עליהם א"כ אפשר שזה דמי לתקנת תענית וממילא שגם טעימה בכלל. וע' במחצית השקל שפי' ד' הרמ"א דאף שברצו תלי' אבל לאו בדעתו תלי' אלא צריך לקבל כל התענית, ולכא"ל א"צ לזה אלא לרמ"א באמת א"צ קבלה בזה"ל. אבל יל"ע שהגר"א בסי' תק"נ פ"י דלחכי תענית אסתר א"צ הכרזה משום שתענית זו היא קבועה ולא תלי' ברצו, וא"כ להמבואר בהגר"א כאן דבכל תענית צבור מותר טעימה משום דתלי' ברצו, ורק יו"כ ות"ב שאין תלוי ברצו אסור טעימה, והרי גם תענית אסתר אין תלוי ברצו וא"כ יאסר טעימה בתענית אסתר גם להשו"ע וצ"ע שבשו"ע כ' רק יו"כ ות"ב.